

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ РЕЗУЛЬТАТОМ ВІД ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА FEATURES OF MANAGEMENT OF FINANCIAL RESULT FROM OPERATING ACTIVITIES OF ENTERPRISE

Спіфанова І.Ю.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів,
Вінницький національний технічний університет

Ревенко В.С.

студент,
Вінницький національний технічний університет

Статтю присвячено питанням управління фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства. Розглянуто теоретичні питання аналізу фінансового результату від операційної діяльності підприємства, фактори, що впливають на хід аналізу. Досліджено іноземний досвід організації процесу управління фінансовим результатом від операційної діяльності.

Ключові слова: фінансовий результат, операційна діяльність, доходи, витрати від операційної діяльності, прибуток, збиток, рентабельність, фінансова стійкість, ліквідність.

Статья посвящена вопросам управления финансовым результатом от операционной деятельности предприятия. Рассмотрены теоретические вопросы анализа финансового результата от операционной деятельности предприятия, факторы, влияющие на ход анализа. Исследован иностранный опыт организации процесса анализа и управления финансовым результатом от операционной деятельности.

Ключевые слова: финансовый результат, операционная деятельность, доходы, расходы от операционной деятельности, прибыль, убыток, рентабельность, финансовая устойчивость, ликвидность.

Article is devoted to questions of management of financial result from operating activities of the entity. Theoretical questions of the analysis of financial result from operating activities of the entity, the factors influencing the analysis course are considered. Foreign experience of the organization of process of the analysis and management of financial result from operating activities is researched.

Keywords: financial results, operating activities, income, expenses from operations, profit, loss, profitability, financial stability, liquidity.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Важливі структурні зміни в економіці України, інтеграція у міжнародний економічний простір, забезпечення конкурентоспроможності на світовому рівні вимагає від вітчизняних підприємств зваженого управління, під час якого особлива увага має приділятися політиці управління фінансовими результатами. Саме виважений механізм управління фінансовими результатами дозволить максимізувати прибуток підприємства та покращити його фінансовий стан.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблеми управління фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства на сучасному етапі розвитку економічної думки висвітлюються в працях таких вчених, як: Ф.Ф. Бутинець, М.Д. Білик, Т.Р. Фецович, О.О. Вороніна, В.П. Кудряшов, У.І. Когут,

В.Г. Андрійчук, В.В. Горлачук, Т.А. Говорушко, Р.В. Скалюк, О.О. Дробишева.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. У сучасних умовах майже всі підприємства України мають на меті збільшення обсягів власного виробництва, стабільний економічний розвиток та процвітання, а це є неможливим без збалансованого втручання в процес управління фінансовим результатом від операційної діяльності. Проблема фінансового результату від операційної діяльності залишається не повністю дослідженою у зв'язку з постійним оновленням правових баз, технічним розвитком суспільства в цілому.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Розвиток підприємництва в Україні вимагає від суб'єктів господарювання найбільш раціонального використання власних фінансових ресурсів задля досягнення максимального ефекту. Метою цієї роботи є систематизація під-

ходів до визначення сутності поняття фінансово результату від операційної діяльності.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Тлумачення сутності поняття фінансових результатів вітчизняними вченими часто є близькими між собою. Так, наприклад, Ф.Ф. Бутинець трактує поняття «фінансові результати» як прибуток або збиток, отриманий суб'єктом господарювання внаслідок своєї діяльності [1, с. 11]. Тобто в загальному розумінні фінансовим результатом є кінцевий показник, результат діяльності будь-якого підприємства.

Згідно з НП(С)БО № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», фінансові результати класифікуються відповідно до видів діяльності:

- операційної діяльності;
- інвестиційної діяльності;
- фінансової діяльності;
- надзвичайних подій [2].

Існують різні трактування сутності поняття «фінансовий результат від операційної діяльності» економістами, що наведені в табл. 1.

Отже, фінансовий результат від операційної діяльності – це результат операційної діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між доходами та витратами від операційної діяльності, виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку). Взагалі фінансовий результат суб'єктів господарювання є одним із найважливіших економічних показників, який зображає ефективність господарювання підприємства за всіма напрямками його діяльності: виробничою, збутовою, постачальницькою, фінансовою, інвестиційною.

Дослідження фінансового результату від операційної діяльності є найімовірно важливою складовою частиною аналізу загальної фінансової результативності підприємства, оскільки саме операційна діяльність є і основою, і взагалі метою створення цього підприємства. Тому, аналіз фінансового результату від операційної діяльності в розрізі дослідження фінансового результату будь-якого підприємства є одним із найважливіших етапів. Моніторинг окремих

складників фінансового результату від операційної діяльності та правильне втручання, коригування процесу їх утворення, дасть змогу оперативно діяти і самостійно керувати динамікою та розмірами результативного показника – фінансового результату від операційної діяльності, а отже, і фінансового результату підприємства.

Фінансовим результатом може бути прибуток або збиток. У НП(С)БО № 1 зазначено, що прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а збиток – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати [2].

Для визначення фінансових результатів звітного періоду необхідно порівняти доходи звітного періоду з відповідними витратами, що були здійснені для отримання цього виду доходів. Якщо доходи підприємства перевищують витрати, що були здійснені для отримання цих доходів, то воно отримує позитивний фінансовий результат – прибуток. Якщо витрати більші за доходи, суб'єкт господарювання отримує негативний фінансовий результат – збитки. Точно такий самий механізм спрацьовує під час формування фінансового результату від операційної діяльності.

Фінансові результати від операційної діяльності визначаються як різниця між операційними доходами та операційними витратами підприємства.

У загальному вигляді під доходами розуміють збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які приводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) за умови, що оцінка доходу може бути правильно визначена [2].

До доходів від операційної діяльності належать дохід (виторг) від реалізації продукції та інші операційні доходи.

Чистий дохід (виторг) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) є загальним доходом, виторгом від реалізації продукції без урахування наданих знижок, повернення проданих товарів і непрямих податків.

Таблиця 1

**Наукове визначення поняття
«фінансовий результат від операційної діяльності підприємства»**

Автор	Фінансовий результат від операційної діяльності – це
Ф.Ф. Бутинець [1, с. 11]	прибуток (збиток) від реалізації готової продукції (робіт, послуг), отриманий господарюючим суб'єктом внаслідок своєї основної діяльності
М.Д. Білик [3, с. 52]	прибуток, або збиток суб'єкта господарювання, що розраховується як різниця між сукупними доходами та витратами і за позитивного результату представляє додаткову вартість, яка виступає одним із джерел фінансування операційної та інвестиційної діяльності
Т.Р. Фецович [4, с. 407]	узагальнюваний кінцевий результат роботи підприємства, який доцільно розглядати як систему взаємопов'язаних об'єктів: доходів та витрат від операційної діяльності
О.О. Вороніна [5, с. 6]	якісна характеристика фінансово-господарської діяльності, яка в цілому характеризує результат економічних відносин підприємства, відображає значущість і сталість розвитку підприємства, кількісно узагальнюється у вигляді прибутків (збитків), зміни власного капіталу, його складових частин

До інших операційних доходів відносять усі доходи від операційної діяльності, крім доходу від реалізації продукції:

- 1) від реалізації іноземної валюти;
- 2) від продажу оборотних активів (крім фінансових інвестицій);
- 3) одержаних від операційної оренди активів;
- 4) від операційної курсової різниці за операціями в іноземній валюті;
- 5) суми одержаних штрафів, пені, неустойок та інших санкцій за порушення господарських договорів;

б) доходи від списання кредиторської заборгованості;

7) надходження боргів, раніше списаних як безнадійні;

8) суми одержаних грантів і субсидій, інші доходи [4–6].

Відповідно до П(С)БО 16 «Витрати» під витратами слід розуміти зменшення економічних вигод внаслідок вибуття активів або збільшення зобов'язань, що приводить до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або

Рис. 1. Склад витрат, що не включаються до собівартості

Джерело: побудовано на основі [11]

розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені [7, с. 50].

Операційні витрати – виражені в грошовій формі витрати трудових, матеріальних, нематеріальних, фінансових ресурсів, що зумовлюються основним видом діяльності підприємства (виробництвом продукції, наданням послуг, виконанням робіт), або такі, що забезпечують її здійснення [8, с. 48].

Відповідно до економічного змісту всі витрати, в тому числі від операційної діяльності, поділяються за такими елементами:

- матеріальні витрати;
- витрати на оплату праці;
- відрахування на соціальні заходи;
- амортизація;
- інші витрати.

Складники операційних витрат за характеристикою віднесення до собівартості продукції поділяються на ті, що включаються до виробничої собівартості продукції, та ті, що не включаються [9, с. 162].

До складу прямих матеріальних витрат входять вартість сировини та основних матеріалів, що є основою продукції, яку виробляють, купівельних напівфабрикатів, комплектувальних виробів, допоміжних та інших матеріалів, які можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного об'єкта витрат.

До складу прямих витрат на оплату праці включають заробітну плату та інші виплати працівникам, безпосередньо зайнятим на виробництві продукції (виконанні робіт, наданні послуг). Витрати на оплату праці інших категорій працівників, які забезпечують або обслуговують виробничий процес, належать до виробничих накладних витрат.

Інші прямі витрати – це ті, що не належать до прямих матеріальних витрат і прямих витрат на оплату праці (амортизація або платежі за оренду спеціального виробничого обладнання, нарахування на заробітну плату робітників, які безпосередньо виготовляють продукцію тощо) [10, с. 209].

Витрати, які не входять до собівартості реалізованої продукції, поділяють на адміністративні, витрати на збут та інші операційні витрати.

До адміністративних витрат відносять загальногосподарські витрати, які спрямовані на управління підприємством в цілому та його обслуговування.

Витрати на збут – це витрати, пов'язані з реалізацією продукції.

Інші операційні витрати, що не являються ні адміністративними, ні витратами на збут – виділені в третю підгрупу [11].

Складові елементи кожного виду витрат, які не входять до собівартості реалізованої продукції, схематично зображено на рис. 1.

Для раціонального використання власних фінансових ресурсів необхідним є управління фінансовими результатами підприємства та, перш за все, управління фінансовим результатом від операційної діяльності, оскільки від його вирішення залежить подальша діяльність підприємства в майбутньому.

Управління фінансовими результатами є цілою системою організаційних заходів, метою якого є визначення методів його найбільш ефективного формування, розподілу та використання, що забезпечить стабільний розвиток.

Система управління фінансовим результатом від операційної діяльності розподіляється на дві важливі підсистеми: управління формуванням фінансового результату; управління

Рис. 2. Система управління фінансовим результатом від операційної діяльності підприємства
Джерело: побудовано на основі [12, с. 219]

розподілом фінансового результату, розглядається на рис. 2.

Економічний механізм управління фінансовими результатами від операційної діяльності підприємства – це динамічна, комплексна організаційно-управлінська підсистема, яка передбачає реалізацію спеціальних процедур (організації, інформаційного забезпечення, управління, контролю), спрямованих на забезпечення сталого зростання прибутковості, оптимальної мобілізації та реалізації потенціалу економічного розвитку підприємства в довгостроковій перспективі його господарської діяльності, що призводить до збільшення ринкової вартості суб'єкта господарювання та відповідає основній меті, цілям і завданням загальної системи управління підприємством [13, с. 86].

Фундаментальним початком ефективного управління фінансовим результатом від операційної діяльності є аналіз фінансового результату підприємства.

Основними завданнями аналізу фінансових результатів діяльності підприємства є:

- 1) вивчення можливостей одержання прибутку відповідно до наявного ресурсного потенціалу підприємства та кон'юнктури ринку;
- 2) здійснення системного контролю за процесом формування прибутку та зміною його динаміки;
- 3) визначення впливу зовнішніх і внутрішніх факторів на фінансові результати діяльності підприємства;

4) вивчення напрямків і тенденцій розподілу прибутку;

5) розрахунок і оцінка показників рентабельності;

6) вироблення рекомендацій, спрямованих на мобілізацію виявлених резервів зростання прибутку та рентабельності [14, с. 191].

Аналіз фінансового стану включає аналіз фінансового результату від операційної діяльності, передбачає проведення аналізу діяльності підприємства за певними напрямками. Поняття фінансового результату від операційної діяльності нерозривно пов'язане з усіма іншими напрямками аналізу фінансового стану, тому доцільніше проводити загальний всеосяжний аналіз фінансового стану, що є ширшим та інформативним. Ці напрями відрізняються у вітчизняній та іноземній практиці, що представлено на рис. 3.

Адекватна оцінка та аналіз формування фінансового результату від операційної діяльності підприємства зумовлена оптимальним вибором методичного підходу її проведення. Кожен автор має свою точку зору з цього питання, тому різні методики мають свої специфічні елементи.

Фінансовий аналіз використовує низку методів як загальнонаукових і загальноекономічних, так і специфічних методів фінансового аналізу. Існує багато методик аналізу фінансових результатів підприємства, в більшості з яких зроблено акцент на необхідність проведення факторного аналізу.

Рис. 3. Напрями проведення аналізу фінансового стану підприємства

Джерело: узагальнено за даними [14, с. 193–16]

Фінансові результати підприємства характеризують усі види його господарської діяльності [15, с. 14].

Аналіз фінансових результатів дійсно дасть змогу виявити ті види діяльності, якими займалось підприємство, та величину отриманого прибутку або збитку за окремим видом діяльності, а також динаміку зміни фінансових результатів. Але для того, щоб повноцінно та комплексно оцінити діяльність підприємства, потрібно звести всі попередні показники в одну модель. А це можна зробити, дослідивши головну мету, ціль діяльності будь-якого підприємства – позитивний фінансовий результат – прибуток.

Для повноцінного аналізу фінансових результатів підприємства необхідно провести факторний аналіз чистого прибутку, для того, щоб встановити, які саме фактори впливають на формування кінцевого показника позитивно та негативно, найбільшим та найменшим чином.

На особливу увагу заслуговує чотирифакторна мультиплікативна модель аналізу чистого прибутку підприємства. Для побудови цієї моделі використовуються такі чинники: власний капітал підприємства;

- коефіцієнт обігу активів;
- мультиплікатор власного капіталу;
- чиста рентабельність.

Для ефективного управління фінансовим результатом від операційної діяльності, крім проведення якісного аналізу, надзвичайно важливою складовою є збір усієї необхідної інфор-

мації. Інформаційне забезпечення, в першу чергу, ґрунтується на якісній інформації, тобто на якісній організації бухгалтерського обліку витрат, доходів і фінансових результатів, що є чинниками економічної стійкості суб'єкта господарювання.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Отже, фінансовий результат від операційної діяльності – це результат операційної діяльності суб'єктів господарювання, що визначається як різниця між доходами та витратами від операційної діяльності, виражена в абсолютних показниках прибутку (збитку).

Управління фінансовим результатом від операційної діяльності розподіляється на дві важливі підсистеми: управління формуванням фінансового результату та управління розподілом фінансового результату. Однак фундаментальним початком ефективного управління фінансовим результатом від операційної діяльності є аналіз фінансового результату підприємства, який ґрунтується на якісній та прозорій організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Аналіз поведінки окремих складників фінансового результату від операційної діяльності, коригування процесу їх утворення дасть змогу оперативного діяти й самостійно управляти динамікою та розмірами фінансового результату підприємства, що, у свою чергу, приведе до збільшення обсягів власного виробництва, стабільного економічного розвитку та процвітання підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бутинець Ф.Ф. Економічний аналіз: [навч. посібник] / Ф.Ф. Бутинець. – Житомир: Рута, 2003. – 680 с.
2. Загальні вимоги до фінансової звітності: Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 від 07.02.2014 № 73 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс] / – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/page>.
3. Білик М.Д. Фінансові результати діяльності малих підприємств: оцінка та прогнозування: [монографія] / М.Д. Білик, Т.О. Білик. – К.: КНУТД, 2012. – 280 с.
4. Фецович Т.Р. Формування фінансових результатів підприємств / Т.Р. Фецович // Вісник Львівської комерційної академії. – 2011. – № 36. – С. 405–410.
5. Вороніна О.О. Управління фінансовим результатом промислового підприємства: автореф. дис.... канд. екон. наук: спец 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / О.О. Вороніна. – Х.: ХНЕУ, 2009. – 25 с.
6. Кудряшов В.П. Курс фінансів: [навч. посібник] / В.П. Кудряшов. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
7. Витрати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 від 31.12.99 № 318 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
8. Когут У.І. Критерії класифікації витрат підприємства / У.І. Когут // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та розвитку. – Львів: Львівська політехніка, 2008. – № 1. – С. 43–49.
9. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: [підручник] / В.Г. Андрійчук. – К.: КНЕУ, 2002. – 624 с.
10. Горлачук В.В. Економіка підприємства: [навч. посібник] / В.В. Горлачук, І.Г. Яненко. – М.: ЧДУ ім. Петра Могили, 2010. – 344 с.
11. Фінансовий менеджмент: витрати підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/17190512/finansiv/vitrativ_pidpriyemstva.
12. Говорушко Т.А. Теоретичні аспекти сутності управління фінансово-економічними результатами діяльності підприємства / Т.А. Говорушко, М.І. Арич // Економічний аналіз: збірник наукових праць. – 2012. – № 11. – С. 117–121.
13. Скалюк Р.В. Економічний механізм управління фінансовими результатами промислових підприємств: теоретичні основи забезпечення функціонування / Р.В. Скалюк // Економічний вісник Донбасу. – 2011. – № 2. – С. 86–93.

14. Дробишева О.О. Управління фінансовими результатами діяльності промислового підприємства / О.О. Дробишева, А.А. Рижков // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2014. – № 5. – С. 188–196.

15. Зянько В.В. Фінансовий аналіз та звітність / В.В. Зянько, І.Ю. Єпіфанова. – Вінниця: ВНТУ, 2008. – 83 с.

16. Джеджула В.В. Визначення резервів збільшення прибутку від енергозберігаючих заходів / В.В. Джеджула // Економічний аналіз: збірник наукових праць. – 2012. – Вип. 11. – Ч. 2. – С. 198–200.